

SYSTEM KIEROWANIA OBRONĄ NARODOWĄ KRÓLESTWA SZWECJI

Natalia MOCH

Wojskowa Akademia Techniczna

Streszczenie: Bezpieczeństwo narodowe w Królestwie Szwecji rozpatrywane jest w sposób kompleksowy, obejmując zarówno sferę militarną, jak i niemilitarną. Takie postrzeganie bezpieczeństwa narodowego wpływa także na ogólną organizację obrony narodowej Szwecji, określanej jako obrona totalna. W założeniach organizacja obrony totalnej powinna umożliwić obronę państwa przed agresją zbrojną, zapewnić suwerenność, ochronę ludności oraz najważniejsze funkcje państwa w sytuacji agresji zbrojnej i/lub wojny. System obrony narodowej Królestwa Szwecji jest uznawany za jeden z najsprawniej działających i najlepiej zorganizowanych na świecie. Celem niniejszego artykułu jest zaprezentowanie szwedzkiego systemu kierowania obroną narodową, przy czym analizie poddano zarówno szczebel centralny (naczelne organy kierowania, poziom resortowy) oraz szczebel terytorialny, w tym sferę militarną i niemilitarną.

Słowa kluczowe: obrona narodowa, kierowanie obroną narodową, obronność państwa, obrona totalna, Królestwo Szwecji.

WSTĘP

Podstawową wartością, a zarazem celem każdego państwa jest przetrwanie i rozwój. Niestety, każdego dnia musi się ono borykać z różnego rodzaju zagrożeniami. Mają one zróżnicowany charakter oraz siłę oddziaływania na bezpieczeństwo państwa. Nie ulega wątpliwości, iż państwo, aby móc skutecznie przeciwdziałać tym zagrożeniom, jak również przygotować się na ewentualne ich odparcie, powinno stworzyć struktury, które na co dzień będą zajmowały się tą problematyką. W zależności od położenia geograficznego, uwarunkowań geopolitycznych, potencjału ekonomicznego, militarnego czy demograficznego, przyjęte w różnych państwach rozwiązania różnią się względem siebie.

Królestwo Szwecji uznawane jest aktualnie za jedno z najbardziej pokojowo nastawionych państw na świecie. Jeszcze do niedawna szwedzką politykę bezpieczeństwa charakteryzowała neutralność. Do dziś państwo to nie należy do żadnego sojuszu o charakterze militarnym¹. System obronny Szwecji uznawany jest jednak za jeden z najsprawniej zorganizowanych. Celem niniejszego artykułu jest zapre-

¹ Szwecja, obok Danii, Finlandii, Islandii oraz Norwegii, jest członkiem NORDEFCO (Nordycka Współpraca Obronna). Zgodnie z informacjami zawartymi na stronie internetowej organizacji, nie jest to sojusz wojskowy ani polityczny, a jedynie forum współpracy, mające na celu wzmocnienie zdolności obronnych państw członkowskich poprzez określenie obszarów współpracy i promowanie skutecznych rozwiązań. Obszary współpracy podzielone zostały na pięć części, do których zaliczają się: rozwój strategiczny, zwiększanie zdolności wojskowych, zasoby ludzkie i edukacja, szkolenia i ćwiczenia oraz operacje. Szerzej: <http://www.nordefco.org/default.aspx> [31 sierpnia 2017 r.].

zentowanie zasad obrony narodowej Królestwa Szwecji oraz szwedzkiego systemu kierowania obroną narodową na wszystkich szczeblach organizacji państwa.

Zasady ogólne obrony narodowej Królestwa Szwecji

Koncepcja obrony Królestwa Szwecji tradycyjnie, aż do końca lat 80. XX wieku, oparta była na polityce neutralności wojennej². W 1992 r. parlament szwedzki przyjął doktrynę bezaliansowości, oznaczającej nieprzynależność do sojuszy wojskowych, z jednoczesną możliwością wyboru środków działania w przypadku wojny (neutralność stała się jedynie jedną z opcji działania)³. Tej doktrynie podporządkowano wszystkie działania podejmowane w dziedzinie obronnej, w tym także dotyczące organizacji sił zbrojnych. Zaczęto odchodzić więc od modelu wojska nastawionego na obronę terytorium kraju⁴ do armii nastawionej na realizację misji ekspedycyjnych. Kolejne przewartościowanie w szwedzkiej polityce bezpieczeństwa nastąpiło jednak, między innymi, na skutek wojny rosyjsko-gruzińskiej w 2008 r. Uznano wówczas, że chociaż bezpośrednia agresja na terytorium Szwecji jest mało prawdopodobna, w przyszłości nie można wykluczyć sytuacji, w której zastosowane zostaną przeciwko niej środki militarne. Wyrazem zmian było podpisanie tzw. deklaracji solidarności, która dołączona została do *Traktatu z Lizbony* w art. 222⁵. Zakłada ona aktywne włączenie się we wspólne działania wszystkich państwa członkowskich w sytuacji katastrofy lub ataku zbrojnego na którekolwiek państwo Unii Europejskiej, jednocześnie oczekując wzajemności⁶. Działanie takie było wyrazem konieczności zapewnienia sobie bezpieczeństwa. Jednocześnie podkreślenia wymaga, że w trakcie negocjacji traktatu Szwecja wynegocjowała zamieszczenie w nim deklaracji odnoszącej się do przywołanego art. 222. Zgodnie z jej brzmieniem, „bez uszczerbku dla środków przyjętych przez Unię w celu wypełnienia obowiązku solidarności w stosunku do Państwa Członkowskiego, które jest przedmiotem ataku terrorystycznego lub ofiarą klęski żywiołowej lub klęski spowodowanej przez człowieka, żadne z postanowień artykułu 222 nie ma na celu naruszenia prawa innego Państwa

² Szczegółowo prawa i obowiązki państw neutralnych wojennie określone zostały w *Konwencji dotyczącej praw i obowiązków mocarstw i osób neutralnych w razie wojny lądowej (V konwencja haska)*, Haga, 18 października 1907 r. (Dz.U. z 1927 r., nr 21, poz. 163.). Zob. także: R. Bierzanek, J. Symonides, *Prawo międzynarodowe publiczne*, LexisNexis, Warszawa 2005, s. 436-430.

³ J. Gotkowska, *Szwedzki szpagat. Polityka obronna Szwecji a region Morza Bałtyckiego*, „Punkt Widzenia” nr 33, Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia, Warszawa, kwiecień 2013, s. 12.

⁴ Uznano bowiem, że na skutek zmian w strategicznym środowisku bezpieczeństwa w Europie (poszerzenie NATO i UE), wojna jest mało prawdopodobna.

⁵ *Wersje skonsolidowane Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, Dz. Urz. UE 2008/C 115/01, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=O-J:C:2008:115:FULL&from=PL> [28 sierpnia 2017 r.].

⁶ J. Gotkowska, *Szwedzki szpagat...*, op. cit., s. 18.

Członkowskiego do wyboru najbardziej odpowiednich środków w celu wypełnienia przez nie obowiązku solidarności w stosunku do tego Państwa Członkowskiego”⁷. Istotne zobowiązanie zawiera również art. 42 ust. 7 *Traktatu o Unii Europejskiej*. Nakłada on na państwa członkowskie obowiązek udzielenia pomocy i wsparcia innemu państwu członkowskiemu, które stało się ofiarą agresji zbrojnej⁸, przy czym decyzja w tym zakresie pozostawiona została rządowi państw członkowskich. Chociaż, w odróżnieniu od NATO, atak a jedno z państw członkowskich nie oznacza ataku na wszystkich członków Unii Europejskiej, dla Szwecji zapis ten miał szczególne znaczenie. W przypadku ograniczonego ataku zbrojnego, Szwecja jest bowiem w stanie samodzielnie bronić się jedynie przez tydzień, co potwierdził w 2012 r. szef sztabu generalnego szwedzkiej armii⁹.

Aktualne podstawy oraz interesy i cele szwedzkiej polityki bezpieczeństwa zapisane zostały w dokumentach: *Wybory w zglobalizowanym świecie*¹⁰, *Obrona Szwecji. Silniejsza obrona w niepewnych czasach*¹¹ oraz *Szwedzkiej polityce obrony 2016-2020*¹². W ich opracowywaniu brali udział przedstawiciele parlamentu, ministerstw czy świata nauki. Ponadto, uwzględnione zostały także opinie ekspertów, analityków czy przedstawicieli urzędów i instytucji.

Do podstawowych celów bezpieczeństwa narodowego zalicza się zapewnienie ochrony życia i zdrowia, zabezpieczenie podstawowych wartości demokracji, rządów prawa oraz praw człowieka¹³. Za najważniejszą wartość dla bezpieczeństwa uznaje się natomiast integralność terytorialną, suwerenność i autonomię. Wśród interesów narodowych wymienia się natomiast zapewnienie i utrzymanie dobrobytu w Szwecji, porządek międzynarodowy oparty na prawie międzynarodowym, utrzymanie i zabezpieczenie bytu, rozwoju gospodarczego oraz stosunków dwu- i wielostronnych. W szwedzkiej polityce bezpieczeństwa i obrony istotne znaczenie ma również zachowanie niezależności i autonomii.

W dokumentach strategicznych często podkreśla się, że bezpieczeństwo narodowe Szwecji zależy w dużej mierze od sytuacji międzynarodowej, co warunkuje konieczność współpracy w tej dziedzinie. Ważna jest jednak nadal zdolność do samodzielnego podjęcia działań w celu ochrony suwerenności, praw i interesów

⁷ Deklaracja odnosząca się do artykułu 222 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Wersje skonsolidowane...

⁸ Wersje skonsolidowane...

⁹ J. Gotkowska, *Szwedzkie bezpieczeństwo w kryzysie*, <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2013-02-13/szwedzkie-bezpieczenstwo-w-kryzysie>, [5 maja 2014 r.].

¹⁰ *Vägval i en globaliserad värld*, Departementsserie 2013:33.

¹¹ *Försvaret av Sverige. Starkare försvar för en osäker tid*, 15 maja 2014.

¹² *Sweden's Defence Policy 2016 to 2020*, http://www.government.se/globalassets/government/dokument/forsvarsdepartementet/sweden_defence_policy_2016_to_2020 [28 sierpnia 2017 r.].

¹³ D. Lundquist, *Swedish Security & Defence Policy 1990-2012. The transformation from neutrality to solidarity through a state identity perspective*, Military Academy Karlberg, Stockholm 2013, s. 41 oraz *Sweden's Defence Policy...*, s. 1.

szwedzkich, podstawowych wartości narodowych w obliczu zagrożeń politycznych, militarnych i innych¹⁴. Ze względu na dynamicznie zmieniającą się sytuację w środowisku międzynarodowym, obrona narodowa Szwecji powinna być na tyle elastyczna, aby móc podejmować nowe wyzwania oraz niwelować pojawiające się zagrożenia.

W oficjalnych dokumentach bezpieczeństwo narodowe rozpatrywane jest w sposób kompleksowy, dlatego też działania na rzecz jego zapewnienia i utrzymania powinny mieć charakter międzysektorowy. Takie postrzeganie bezpieczeństwa narodowego wpływa także na ogólną organizację obrony narodowej Szwecji¹⁵, która jest określana w tym państwie jako obrona totalna (*totalförsvaret*). Obejmuje ona, podobnie jak obrona narodowa w Republice Francuskiej¹⁶ czy obrona powszechna w Republice Federalnej Niemiec¹⁷, wysiłki militarne i niemilitarne. Organizacja obrony totalnej powinna umożliwić obronę państwa przed agresją zbrojną, zapewnienie suwerenności, ochronę ludności oraz zapewnienie najważniejszych funkcji państwa w sytuacji agresji zbrojnej i/lub wojny.

Kierowanie obroną narodową na szczeblu centralnym

Naczelne organy kierowania obroną narodową

Jednym z konstytucyjnych obowiązków władzy publicznej jest zapewnienie wszystkim obywatelom bezpieczeństwa¹⁸. Królestwo Szwecji jest monarchią konstytucyjną¹⁹, w której król pełni jedynie funkcje reprezentacyjne, chociaż formalnie jest głową państwa²⁰. Dodatkowe uprawnienia nie przysługują królowi w czasie wojny czy zaistnienia zagrożenia wojennego. Wówczas jego obowiązkiem jest przebywanie w miejscu, w którym znajduje się rząd. W przypadku bowiem, gdy monarcha przebywa na terytorium okupowanym bądź też w innej miejscowości niż rząd, uznaje się, że nie wykonuje on swoich obowiązków²¹. Jeżeli natomiast król nieprzerwanie przez okres sześciu miesięcy nie może wykonywać swoich obowiązków lub gdy zaniechał

¹⁴ *Vägval i en globaliserad värld...*, s. 224.

¹⁵ Ibidem, s. 215 oraz *Sweden's Defence Policy...*, s. 4.

¹⁶ Zob. N. Moch, *Republika Francuska*, [w:] *Organy doradcze głowy państwa właściwe w sprawach bezpieczeństwa*, red. T. Kośmider, AON, Warszawa 2015, s. 122-124.

¹⁷ Zob. N. Moch, *Republika Federalna Niemiec*, [w:] *Organy doradcze głowy państwa...*, op. cit., s. 129-130.

¹⁸ *Akt o formie rządu (Regeringsformen)* z 28 lutego 1974 r., w brzmieniu tekstu jednolitego – SFS 2011:109 (tłum. K. Dembiński, M. Grzybowski), rozdział 1, § 2.

¹⁹ Konstytucję Królestwa Szwecji tworzą cztery akty prawne: wspomniany wcześniej *Akt o formie rządu*; *Akt o sukcesji* z 26 września 1810 r., tekst jednolity – SFS: 1979:935; *Akt o wolności druku* z 5 kwietnia 1949 r., tekst jednolity – SFS: 2011:509; *Akt o wolności wypowiedzi* z 14 listopada 1991 r., tekst jednolity – SFS: 2011:508.

²⁰ Ibidem, rozdział 1, § 5.

²¹ Ibidem, rozdział 15, § 10.

ich wykonywania, rząd zobligowany jest do powiadomienia o zaistniałym fakcie Riksdag, który ostatecznie zdecyduje, czy można uznać, że monarcha abdykował²².

Pomimo jednak praktycznego wykluczenia głowy państwa z systemu trójpodziału władzy Królestwa Szwecji, premier został zobligowany do informowania króla o sprawach dotyczących królestwa. Monarcha posiada także konstytucyjnie zagwarantowane prawo przewodniczenia posiedzeniom rządu, noszącego wówczas nazwę Rady Państwa. W praktyce jednak korzysta z tego prawa niezwykle rzadko, nie częściej niż raz w roku²³. Wszystkie akty urzędowe króla muszą być kontrasygnowane przez premiera lub ministra, którzy w ten sposób biorą za niego odpowiedzialność. Monarcha bowiem nie ponosi odpowiedzialności (ani konstytucyjnej, ani parlamentarnej) za swoje działania. Głowa państwa została zobligowana też do zasięgania opinii premiera przed każdym wyjazdem za granicę²⁴.

W kontekście realizowania polityki zagranicznej, ważną funkcję spełnia Doradcza Rada Spraw Zagranicznych (*Utrikesnämnden*). W jej skład wchodzi przewodniczący Riksdagu oraz dziewięciu członków wybieranych spośród jego deputowanych. Obradom Rady przewodniczy król, w razie jego nieobecności – premier, a w sytuacji, gdy rozpatrywane są sprawy dotyczące wojny i pokoju – przewodniczący Riksdagu²⁵. Doradcza Rada Spraw Zagranicznych, która zbiera się na wniosek rządu²⁶, rozpatruje sprawy szczególnej wagi, na przykład gdy wymagają tego interesy państwa, może wyrazić zgodę na ratyfikację umowy międzynarodowej z pominięciem Riksdagu. W rzeczywistości posiedzenia Rady są miejscem osiągnięcia konsensusu w zakresie prowadzenia polityki zagranicznej. W Królestwie Szwecji przyjęto bowiem, że sprawy te, jak również sprawy obrony „[...] nie są przedmiotem ostrej walki politycznej [...]”²⁷.

W obowiązującym w Królestwie Szwecji stanie prawnym, w którym głowa państwa – król pełni w zasadzie jedynie funkcje reprezentacyjne, królestwem kieruje rząd, który kompetencje w zakresie kierowania obroną narodową dzieli z Riksdagiem – organem władzy ustawodawczej²⁸. Kompetencje wskazanych organów wzajemnie się przenikają.

²² Zob. ibidem, rozdział 5, § 6.

²³ S. Bożyk, *Konstytucyjny status monarchy w państwach skandynawskich (Dania, Norwegia, Szwecja)*, [w:] *Konstytucja. Ustrój polityczny. System organów państwowych*, red. S. Bożyk, A. Jamróz, wyd. Temida2, Białystok 2010, s. 50.

²⁴ *Akt o formie rządu...*, rozdział 5, § 3.

²⁵ M. Grzybowski, *Systemy konstytucyjne państw skandynawskich*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2010, s. 70 oraz S. Sagan, *Organizacja parlamentu szwedzkiego – Riksdagu*, „Przegląd Sejmowy” 2 (10)/1995, s. 86.

²⁶ Rząd ma także obowiązek zwołania Doradczej Rady Spraw Zagranicznych, gdy żąda tego co najmniej czterech jej członków.

²⁷ S. Sagan, *Organizacja parlamentu szwedzkiego...*, op. cit., s. 86.

²⁸ W Królestwie Szwecji władza ustawodawcza sprawowana jest przez jedną izbę – Riksdag.

Riksdag określany jest jako „przedstawiciel ludu”²⁹. Do jego podstawowych kompetencji należy stanowienie prawa, decydowanie o podatkach państwowych czy podejmowanie decyzji o wydatkowaniu środków państwowych. Ponadto, sprawuje nadzór nad rządem oraz całą administracją Królestwa.

Istotne miejsce w organizacji Riksdagu zajmują komisje parlamentarne, które tworzone są na zasadzie „resortowej”, adekwatnie do struktury ministerstw³⁰. Ich zadaniem jest opiniowanie wszystkich spraw przekazanych przez parlament, w szczególności projektów ustaw. Ponadto, biorą udział w kontroli rządu i administracji. Każda komisja monitoruje też i ocenia decyzje Riksdagu w ramach swojej specjalizacji³¹.

Szczególne miejsce w kontekście kierowania obroną narodową zajmują Komisja Spraw Zagranicznych oraz Komisja Obrony. Do Komisji Spraw Zagranicznych należą sprawy relacji i umów z innymi państwami oraz organizacjami międzynarodowymi, pomoc w rozwoju innych państw, ogólne kwestie związane z handlem zagranicznym i międzynarodową współpracą gospodarczą – w zakresie, w którym sprawy te nie leżą w gestii innych komisji³². Komisja Obrony zajmuje się natomiast sprawami dotyczącymi obrony militarnej, obrony cywilnej, nagłych wypadków i służb ratowniczych, obrony psychologicznej, bezpieczeństwa jądrowego i obrony przed promieniowaniem oraz ratownictwa morskiego i usług straży przybrzeżnej, o ile sprawy te nie należą do kompetencji innych komisji³³.

Szwedzka konstytucja zawiera liczne zapisy, które chronią pozycję parlamentu, szczególnie w czasie wojny i wystąpienia zagrożenia wojennego. W wypadku zaistnienia jednej z tych sytuacji, rząd bądź przewodniczący Riksdagu (*talman*) ma obowiązek zwołać posiedzenie parlamentu, które może odbyć się w innej miejscowości niż Sztokholm³⁴. Rząd nie może również ogłosić wojny bez zgody parlamentu. Wyjątek stanowi zbrojna napaść na Królestwo. Wówczas zgoda ta nie jest wymagana.

Jeżeli Królestwo znajduje się w stanie wojny, w kwestii zarządzenia ewentualnych wyborów parlamentarnych decyduje Riksdag. W sytuacji natomiast, gdy zaistniało zagrożenie wojenne, możliwe jest podjęcie decyzji o przesunięciu terminu wyborów. Zweryfikowanie tych decyzji powinno nastąpić w ciągu roku od ich podjęcia, a wybory muszą odbyć się tak szybko, jak to tylko możliwe.

²⁹ *Akt o formie rządu...*, rozdział 4, § 4.

³⁰ M. Grzybowski, *Systemy konstytucyjne państw skandynawskich...*, op. cit., s. 91. Obecnie w Riksdagu działa piętnaście komisji. Wymogiem jest, aby w każdej komisji zasiadała nieparzysta liczba osób, ale nie mniej niż 15 członków. Zob. *The Riksdag Act (Riksdagsordningen)*, SFS: 2014:801, Chapter 7, art. 4.

³¹ *Akt o formie rządu...*, rozdział 4, § 8.

³² *The Riksdag Act*, Appendix (Supplementary provision 7.5.1), point 6.

³³ Ibidem, Appendix (Supplementary provision 7.5.1), point 7. Zob. także: S. Sagan, *Organizacja parlamentu szwedzkiego...*, op. cit., s. 81.

³⁴ *Akt o formie rządu...*, rozdział 15, §1.

W Królestwie Szwecji dużą wagę przywiązuje się do zapewnienia ciągłości funkcjonowania organów państwowych. Dotyczy to także Riksdagu. W czasie, gdy państwo znajduje się w stanie wojny bądź gdy wystąpiło zagrożenie wojenne, gdy wymagają tego okoliczności, parlament może obradować w ograniczonym składzie jako Delegacja ds. Wojny (*Krigsdelegationen*). Jej obradom przewodniczy talman. Ponadto, w jej skład wchodzi pięćdziesięciu posłów. Nie sprecyzowano jednak trybu ich wyłonienia³⁵. Jeżeli Królestwo znajduje się w stanie wojny, Delegacja ds. Wojny przejmuje kompetencje Riksdagu. Nie dzieje się to jednak z mocy prawa. Konieczne jest wydanie stosownego rozporządzenia przez Doradczą Radę Spraw Zagranicznych³⁶. W sytuacji wystąpienia zagrożenia wojennego natomiast przejęcie uprawnień Riksdagu przez Delegację ds. Wojny następuje w drodze rozporządzenia wydanego wspólnie przez rząd oraz Doradczą Radę Spraw Zagranicznych. O przywróceniu działalności Riksdagu decyduje Delegacja i rząd, wspólnie bądź każde z osobna, przy czym decyzję tę należy podjąć, gdy tylko będzie to możliwe. Z zasady Delegacja ds. Wojny przejmuje wszystkie kompetencje Riksdagu, z wyjątkiem decydowania o przeprowadzeniu wyborów w czasie wojny bądź groźby jej wybuchu³⁷.

W konstytucji szwedzkiej przewidziano także sytuację, w której nie tylko Riksdag, ale również Delegacja ds. Wojny utraci zdolność do działania. W takiej sytuacji wszystkie ich obowiązki, w zakresie niezbędnym dla ochrony Królestwa i zakończenia wojny³⁸, przejmuje rząd³⁹. Organ ten nie może jednak uchylać, zmieniać lub zawieszać aktów konstytucyjnych, *Aktu o Riksdagu* oraz ordynacji wyborczej do Riksdagu. Gdy natomiast wystąpi sytuacja odwrotna i rząd nie będzie mógł pełnić swoich obowiązków, wówczas Riksdag może powołać nowy rząd, określając jednocześnie porządek jego prac⁴⁰.

³⁵ Riksdag składa się z 349 deputowanych.

³⁶ *Akt o formie rządu...*, rozdział 15, § 2. Przed wydaniem stosownego rozporządzenia, Rada w miarę możliwości powinna zasięgnąć opinii premiera. W sytuacji natomiast, gdy wystąpiły przeszkody uniemożliwiające zebranie Rady, stosowne rozporządzenie wydaje rząd.

³⁷ Tamże, rozdział 15, § 3.

³⁸ W tłumaczeniu *Aktu o formie rządu* autorstwa K. Dembińskiego oraz M. Grzybowskiego § 5 *in fine*, w brzmieniu „[...] ska regeringen fullgöra dessa i den utsträckning det behövs för att skydda riket och slutföra kriget”, został przetłumaczony następująco: „[...] rząd powinien przejąć ich obowiązki w zakresie niezbędnym dla ochrony Królestwa i do czasu zakończenia wojny”. Analiza literatury przedmiotu oraz samodzielne tłumaczenie autorki pozwala jednak na stwierdzenie, że w omawianym paragrafie nie chodzi o przejęcie kompetencji do czasu zakończenia wojny, ale jednak o przejęcie obowiązków w zakresie mającym doprowadzić do zakończenia wojny. Zob. także: K. Prokop, *Modele stanu nadzwyczajnego*, wyd. Temida2, Białystok 2012, s. 336. Por. M. Grzybowski, *Systemy konstytucyjne państw skandynawskich*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2010, s. 140.

³⁹ Ibidem, rozdział 15, § 5. Por. K. Prokop, *Modele stanu nadzwyczajnego...*, op. cit., s. 336.

⁴⁰ *Akt o formie rządu...*, rozdział 15, § 4.

Rząd kieruje Królestwem, a za swoją działalność ponosi odpowiedzialność przed Riksdagiem⁴¹. Organ ten rozpatruje sprawy oraz podejmuje decyzje na posiedzeniach. Wyjątek w tym zakresie stanowią sprawy wykonania ustaw i innych aktów rządu odnoszących się do sił zbrojnych, które mogą być rozstrzygane przez osobę kierującą właściwym ministerstwem (Ministra Obrony), pod nadzorem premiera i w zakresie ustawowo określonym⁴².

Chociaż to król sprawuje funkcję głowy państwa w Królestwie Szwecji, to rząd zawiera umowy z innymi państwami i organizacjami międzynarodowymi. To uprawnienie może jednak przekazać organom administracyjnym, gdy ich zawarcie nie wymaga aprobaty Riksdagu⁴³ bądź konsultacji z Doradcą Radą Spraw Zagranicznych.

Szerokie są uprawnienia rządu w czasie wojny i w sytuacji zagrożenia wojennego. Na mocy upoważnienia udzielonego przez Riksdag, niektóre z nich w drodze decyzji może przekazać do wypełnienia innemu organowi⁴⁴.

Rząd podejmuje decyzję o ogłoszeniu stanu wojny. Każdorazowo jednak wymagana jest uprzednia zgoda Riksdagu. Wyjątek od tej reguły stanowi jednak sytuacja, w której doszło do zbrojnej napaści na Królestwo. Wówczas zgoda Riksdagu nie jest wymagana. Rząd może ponadto zawrzeć porozumienie w sprawie zawieszenia broni bez zgody parlamentu, nie zasięgając też opinii Doradczej Rady Spraw Zagranicznych, ale jedynie w przypadku, gdy zwłoka generowałaby niebezpieczeństwo dla Królestwa⁴⁵.

Jak już zostało wcześniej wspomniane, gdy ani Riksdag, ani zastępująca go Delegacja ds. Wojny nie może sprawować swoich funkcji, rząd przejmuje pełnię władzy państwowej w zakresie niezbędnym dla ochrony Królestwa i zakończenia wojny. Ponadto, jeżeli Królestwo znajduje się w stanie wojny, zagrożenia wojennego lub nadzwyczajnych okoliczności nim spowodowanych, organ ten może, na mocy ustawowego upoważnienia, regulować w drodze rozporządzeń sprawy, które w normalnych okolicznościach powinny być regulowane ustawowo⁴⁶. W razie konieczności osiągnięcia gotowości obronnej, rząd może natomiast, na mocy ustawowego upoważnienia, w drodze rozporządzenia, wprowadzać w życie bądź zawiesić przepisy prawne dotyczące zajęcia mienia lub innych form dysponowania mieniem. Każdorazowo ustawa powinna określać warunki takiego upoważnienia, które jednak nie może dotyczyć prawa uchwalania, zmiany lub uchylania aktów konstytucyjnych, *Aktu o Riksdagu* i ordynacji wyborczej do Riksdagu.

⁴¹ Ibidem, rozdział 1, § 6.

⁴² Ibidem, rozdział 7, § 3.

⁴³ Zatwierdzenia przez Riksdag wymagają w szczególności umowy, które przewidują zmianę ustawy, jej uchylenie lub ustanowienie nowej; umowy dotyczące zagadnień należących do wyłącznej kompetencji Riksdagu, bądź też umowy, które mają „[...] doniosły dla królestwa charakter”. Zob. *Akt o formie rządu...*, rozdział 10, § 3.

⁴⁴ Ibidem, rozdział 15, § 8.

⁴⁵ Ibidem, rozdział 15, § 15.

⁴⁶ Ibidem, rozdział 15, § 6.

W celu przeciwstawienia się zbrojnej napaści na Królestwo Szwecji lub też zapobieżenia naruszeniu jego terytorium, rząd ma prawo dysponować szwedzkimi siłami zbrojnymi, zgodnie z prawem międzynarodowym. Ponadto, może również zlecić siłom zbrojnym użycie siły (zgodnie z prawem międzynarodowym) dla zapobieżenia naruszeniu terytorium Królestwa w czasie pokoju lub w czasie wojny przez obce państwa⁴⁷. Rząd może wysyłać szwedzkie siły zbrojne poza granice państwa⁴⁸ lub też dysponować nimi w inny sposób, w celu wypełnienia międzynarodowych zobowiązań, które zostały uprzednio zatwierdzone przez Riksdag⁴⁹.

Rząd koordynuje działania z zakresu zarządzania kryzysowego na poziomie krajowym⁵⁰. Odpowiedzialność tego organu ogranicza się głównie do określania kwestii o charakterze strategicznym. W tym zakresie rząd wspierany jest przez funkcjonujące w Kancelarii Premiera Biuro Zarządzania Kryzysowego (*Kansliet för krishantering*). Do jego zadań należy monitorowanie sytuacji w zakresie zarządzania kryzysowego, analizowanie zebranych informacji, opracowywanie raportów oraz zapewnianie niezbędnego wsparcia w tej dziedzinie analogicznym organom na pozostałych szczeblach administracji publicznej. Ponadto, przygotowuje i przeprowadza ćwiczenia i szkolenia. Na czele biura stoi Dyrektor Generalny ds. Zarządzania Kryzysowego (*Chefstjänstemannen för krishantering*), który może wydawać w tym zakresie wytyczne. Schemat organizacyjny biura został zaprezentowany na rysunku 1.

W celu zapewnienia możliwości konsultacji i wymiany informacji w zakresie zarządzania kryzysowego na szczeblu centralnym pomiędzy ministerstwami i agencjami, utworzono Radę Zarządzania Kryzysowego (*Krishanteringsråd*). W jej skład wchodzi: Komendant Główny Policji (*Rikspolischefen*), Naczelný Dowódca Sił Zbrojnych, generalni dyrektorzy przedsiębiorstw Szwedzkich Sieci Energetycznych (*Affärsverket svenska kraftnät*), Generalny Dyrektor Urzędu ds. Cywilnych Sytuacji Nadzwyczajnych (*Myndigheten för samhällsskydd och beredskap*), Generalny Dyrektor Krajowej Rady Zdrowia (*Socialstyrelsen*), Generalny Dyrektor Urzędu ds. Bezpieczeństwa Radiologicznego (*Strålsäkerhetsmyndigheten*) oraz gubernator reprezentujący Radę Okręgów (*Länsstyrelserna*). W posiedzeniach mogą uczestniczyć także inne organy, jeżeli zaistniała sytuacja kryzysowa wpisuje się w zakres ich odpowiedzialności.

⁴⁷ Ibidem, rozdział 15, § 13.

⁴⁸ Poprzez udział w operacjach wspierania pokoju, Szwecja przyczynia się do utrzymania pokoju, stabilności, egzekwowanie prawa międzynarodowego i poszanowania praw człowieka, a także przeciwstawiania się zagrożeniom dla Szwecji oraz społeczności międzynarodowej ze strony państw i podmiotów niepaństwowych. Zob. *Vägval i en globaliserad värld...*, op. cit., s. 224.

⁴⁹ Szwedzkie siły zbrojne mogą zostać wysłane poza granice kraju bądź rozdysponowane w inny sposób jedynie w dwóch przypadkach. Pierwszy z nich dotyczy sytuacji przewidzianej przez ustawę. W każdym innym przypadku wymagane jest uzyskanie zgody Riksdagu.

⁵⁰ Kryzys rozumiany jest tu jako zdarzenie, które ma duży wpływ na dużą część społeczeństwa i zagraża podstawowym funkcjom i wartościom. Obejmować może takie sytuacje, jak zakłócenia dostaw energii elektrycznej, zagrożenia dla zdrowia czy zagrożenia dla wolności. Zob. *Krishantering för företag*, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Karlstad 2010, s. 3.

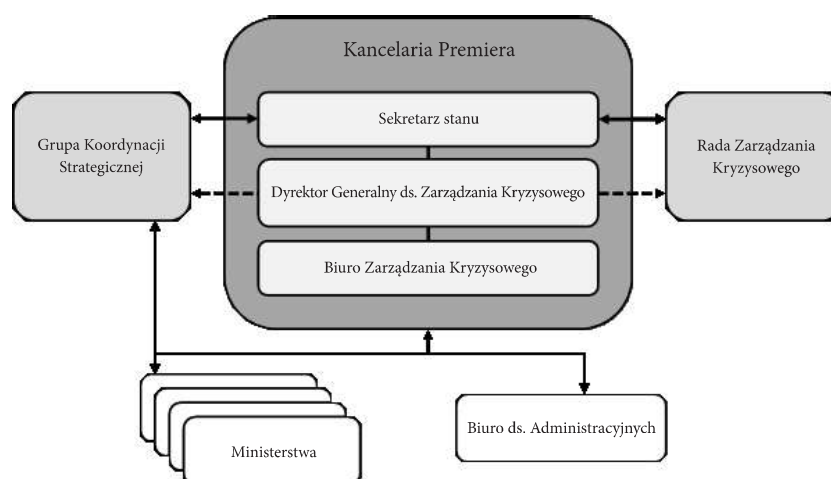

Rys. 1. Schemat organizacyjny Biura Zarządzania Kryzysowego w Kancelarii Premiera w Królestwie Szwecji

Źródło: K. Mo, Krishantering i Regeringskansliet Struktur, roller och ansvar, http://www.lansstyrelsen.se/jonkoping/SiteCollectionDocuments/Sv/manniska-och-samhalle/krisberedskap/2_K%20Mo_Krishantering%20i%20RK%20Struktur%20Roller%20Ansvar.pdf, [3 czerwca 2014 r.]

Na szczeblu centralnym funkcjonuje także Grupa Koordynacji Strategicznej (*Grupp för Strategisk Samordning*), w której skład wchodzi stali sekretarze stanu w ministerstwach zajmujący się problematyką zarządzania kryzysowego. Jej obradami kieruje sekretarz stanu w Kancelarii Premiera⁵¹. Schemat organizacji zarządzania kryzysowego na poziomie centralnym zobrazowano na rysunku 2.

Rys. 2. Struktura organizacyjna zarządzania kryzysowego na szczeblu centralnym w Królestwie Szwecji

Źródło: T. Mattsson, Chefstjänstemannen och kansliet för krishantering, https://www.msb.se/Upload/konferenser/TIB-konferens/SB%20KK_Therese%20Mattson.pdf, [3 czerwca 2014 r.].

⁵¹ Förordning (1996:1515) med instruktion för Regeringskansliet, (SFS: 1996:1515), ostatnia zmiana: SFS: 2017:117, § 11 d.

W sprawach szczególnej wagi, które dotyczą całego Królestwa, mogą wpłynąć na ogół społeczeństwa bądź dotyczą skomplikowanej problematyki, rząd może powołać specjalnego eksperta lub komisję, która przeprowadzi stosowne analizy, na podstawie których możliwe będzie wypracowanie projektu decyzji. Wnioski z analiz przekazywane są następnie do właściwego w danej sprawie ministra, który zobligowany jest do rozesłania ich do zainteresowanych organów administracji rządowej, innych instytucji oraz organizacji społecznych, które mogą zgłaszać stosowne uwagi i opinie. Wypracowany ostatecznie projekt decyzji zostaje następnie przekazany Riksdagowi do zatwierdzenia⁵². Zarówno eksperci, jak i komisje powoływane przez rząd powinny prowadzić prace zgodnie z wytycznymi rządowymi.

W *Akcie o formie rządu* wprowadzone zostało także ograniczenie dotyczące działania zarówno rządu, jak i Riksdagu. Oba te organy nie mogą podejmować decyzji na terytorium okupowanym. Również ich członkowie nie mogą wykonywać swoich obowiązków na takim terytorium. Obowiązkiem każdego organu publicznego na terytorium okupowanym pozostaje jednak działanie wspierające wysiłek obronny, ruch oporu oraz ochronę ludności cywilnej i interesów Królestwa Szwecji⁵³.

4.3.2.2. Kierowanie obroną narodową na szczeblu resortowym

Model szwedzkiej organizacji administracji publicznej charakteryzuje rozdzielanie rządu i administracji centralnej. Na skutek takiego stanu rzeczy, ministrowie podejmują jedynie najważniejsze, polityczne decyzje, co z jednej strony ogranicza zakres ich odpowiedzialności za funkcjonowanie podległych im resortów, z drugiej natomiast – pozwala na wypracowywanie polityki rządu bez wnikania w bieżące sterowanie ministerstwem⁵⁴.

W Królestwie Szwecji przyjęto koncepcję małej liczby ministerstw. Przy utrzymaniu takiego stanu rzeczy, istnieje jednak możliwość powołania w ramach resortów dodatkowych ministrów-konsultantów (*konsultativa statråd*), którzy przejmują odpowiedzialność za wydzieloną część zadań. Przy ministerstwach działa także wiele komitetów i komisji pełniących funkcję doradczą⁵⁵. Należy zwrócić także uwagę, że w Królestwie Szwecji organy centralnej administracji państwowej nie są podporządkowane konkretnym ministrom czy zintegrowane z departamentami. Podlegają one natomiast rządowi jako organowi kolegialnemu i to od tego organu otrzymują wytyczne w zakresie polityki rządowej, właściwej dla konkretnej branży czy wyspecjalizowanego działu administracji rządowej⁵⁶.

⁵² <http://www.regeringen.se/sb/d/9926/a/94882>, [15 maja 2014 r.].

⁵³ *Akt o formie rządu...*, rozdział 15, § 9.

⁵⁴ M. Grzybowski, *Systemy konstytucyjne państw skandynawskich...*, op. cit., s. 105.

⁵⁵ S. Mazur, *Narodowe modele administracji publicznej*, [w:] *Administracja publiczna*, red. J. Hausner, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005, s. 79.

⁵⁶ M. Grzybowski, *Systemy konstytucyjne państw skandynawskich...*, wyd. cyt., s. 105.

Konsekwencją przyjęcia koncepcji obrony totalnej w Królestwie Szwecji jest zaangażowanie wszystkich resortów w wykonywanie zadań z zakresu kierowania obroną narodową. Niewątpliwie jednak najszerze kompetencje w tym zakresie posiada Minister Obrony, kierujący Ministerstwem Obrony (*Försvarsdepartementet*), który „[...] jest najważniejszym centralnym urzędem państwowym, tak w zakresie obrony militarnej, jak i cywilnej”⁵⁷. Sektor wojskowy Ministerstwa Obrony zajmuje się głównie sprawami sił zbrojnych, cywilny natomiast – kierowaniem i koordynacją ochrony ludności i służb ratowniczych⁵⁸.

Minister Obrony realizuje zadania określone zarówno przez rząd, jak i Riksdag w zakresie polityki obronnej państwa, ochrony i gotowości na wypadek wystąpienia katastrof i klęsk żywiołowych oraz gotowości w przypadku poważnych kryzysów społecznych w czasie pokoju. Ponadto, ponosi odpowiedzialność polityczną za planowanie cywilne (ang. *Civil Emergency Planning*) oraz za wprowadzanie zasad międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych w Królestwie Szwecji. Do zakresu działania Ministra Obrony należą więc m.in. kwestie⁵⁹: zarządzania obroną militarną; szkolnictwa wojskowego⁶⁰; dwu- i wielostronnej współpracy wojskowej, w tym w zakresie zbrojeń; wypełniania zobowiązań międzynarodowych, wynikających z *Dokumentu Wiedeńskiego* z negocjacji w sprawie środków budowy zaufania i bezpieczeństwa⁶¹, *Globalnej Wymiany Informacji Wojskowej*⁶², *Kodeksu Postępowania w Polityczno-Militarnych Aspektach Bezpieczeństwa*⁶³, *Traktatu o Otwartych Przestworzach*⁶⁴, w zakresie, w jakim kwestie te nie należą do kompetencji Ministerstwa Spraw Zagranicznych; ochrony ludności i ochrony przed katastrofami⁶⁵; nadzoru morskiego; obrony psychologicznej; wywiadu; alarmowania; transportu towarów niebezpiecznych; obrony totalnej; wolontariatu w obronie totalnej⁶⁶; gotowości obronnej.

Ministrowi Obrony Narodowej podlegają siły zbrojne (*Försvarsmakten*)⁶⁷. Stanowią one jeden z instrumentów polityki bezpieczeństwa Królestwa Szwecji. Do ich

⁵⁷ W. Kitler, *Obrona narodowa w wybranych państwach demokratycznych*, AON, Warszawa 2001, s. 101.

⁵⁸ Zob. W. Śmiałek, *Szwecja, [w:] Obronność i siły zbrojne w Europie*, red. A. Ciupiński, K. Malak, AON, Warszawa 2005, s. 282.

⁵⁹ *Förordning (1996:1515) med instruktion för Regeringskansliet* (SFS 1996:1515), załącznik 4: *Försvarsdepartementet*.

⁶⁰ W zakresie nienależącym do kompetencji innych departamentów.

⁶¹ Dokument został przyjęty w Wiedniu w dniu 30 listopada 2011 r.

⁶² Dokument został przyjęty w Budapeszcie w dniu 28 listopada 1994 r.

⁶³ Dokument został przyjęty w Budapeszcie w dniu 3 grudnia 1994 r.

⁶⁴ Dokument został podpisany w Helsinkach w dniu 24 marca 1992 r.

⁶⁵ W zakresie, w jakim kwestie te nie należą do kompetencji innych departamentów.

⁶⁶ W Królestwie Szwecji działa wiele organizacji o charakterze non-profit, które wspierają działania służb państwowych w przypadku wystąpienia klęsk żywiołowych czy konfliktów zbrojnych.

⁶⁷ *The Ministry of Defence*, Ministry of Defence, Stockholm 2013, s. 11.

podstawowych zadań należy: przygotowanie się, w czasie pokoju, do obrony państwa w sytuacji zbrojnej napaści; utrzymanie zdolności do nadzorowania i zapewnienia integralności terytorialnej, niezależnie od stanu funkcjonowania państwa; szkolenie oraz zabezpieczenie źródeł pozyskiwania zasobów ludzkich, które będą mogły zostać użyte w międzynarodowych operacjach wsparcia pokoju; utrzymanie zdolności do wspierania społeczeństwa w sytuacjach kryzysowych⁶⁸. Głównodowodzącym sił zbrojnych na poziomie centralnym jest naczelny dowódca (Överbefälhavaren), stojący na czele Kwatery Głównej Sił Zbrojnych, do zakresu działania której należą w szczególności sprawy związane ze strategią wojskową oraz rozwojem sił zbrojnych. W dowodzeniu siłami zbrojnymi, naczelnego dowódcę wspierają m.in. dyrektor generalny Kwatery Głównej (osoba cywilna) i dowódcy rodzajów sił zbrojnych.

Siły Zbrojne Królestwa Szwecji podzielone są na trzy rodzaje: wojska lądowe, siły powietrzne oraz marynarkę wojenną. Na ich czele stoją generalni inspektorzy odpowiednio: wojsk lądowych (*generalinspektören för Armen*), sił powietrznych (*generalinspektören för flygvapnet*) oraz marynarki wojennej (*generalinspektören för marinen*). Istotne miejsce w siłach zbrojnych zajmuje również Gwardia Narodowa (*Hemvärnet – nationella skyddsstyrkorna*). Na jej czele stoi Dowódca Gwardii Narodowej (*Rikshemvärnschefen*). W czasie pokoju do zakresu działania gwardii należy głównie wsparcie społeczeństwa w działaniach ratowniczych, poszukiwawczych czy w czasie klęsk żywiołowych. W czasie wojny natomiast jej zadania to: ochrona i obrona infrastruktury i innych obiektów o szczególnym znaczeniu dla obronności państwa, w tym systemów dowodzenia i łączności, ważnych instalacji znajdujących się w obrębie lotnisk i baz morskich czy składów amunicji i sprzętu wojskowego⁶⁹. Służba w Gwardii Narodowej odbywa się na zasadzie dobrowolności.

Jak już zostało wcześniej powiedziane, Ministerstwo Obrony kieruje również działaniami podejmowanymi w ramach obrony cywilnej, która w Królestwie Szwecji rozumiana jest szeroko i dotyczy nie tylko działań ratowniczych czy ochrony obiektów. Obejmuje bowiem także cywilne wsparcie sił zbrojnych⁷⁰.

Organizacja cywilnej części obrony totalnej jest w Królestwie Szwecji oparta na procedurach planowania cywilnego na sytuacje nadzwyczajnych zagrożeń (*Civil Emergency Planning – CEP*) i ma dwa wymiary. Pierwszy z nich realizowany jest w układzie wertykalnym, odnosząc się do poszczególnych poziomów organizacyjnych administracji publicznej. Drugi wymiar – horyzontalny, związany jest z kolei z obszarami (funkcjami) planowania cywilnego, których jest osiemnaście (zarządzanie cywilne i koordynacja; bezpieczeństwo i porządek publiczny; handel

⁶⁸ W. Śmiałek, *Szwecja...*, op. cit., s. 283.

⁶⁹ Zob. G. Matyasik, K. Wachowicz, *Szwecja stawia na Hemvarnet (Gwardię Krajową)*, <http://www.obronanarodowa.pl/artykuly/display/szwecja-stawia-na-hemvarnet-gwardi-krajowa> [10 grudnia 2013 r.].

⁷⁰ Zob. *International CEP Handbook 2009. Civil Emergency Planning in the NATO/EAPC Countries*, Swedish Civil Contingencies Agency (MSB), Karlstad 2009, s. 219–223.

zagraniczny; ochrona ludności i służby ratownicze; obrona psychologiczna; ubezpieczenia społeczne; zdrowie i opieka medyczna; służby pocztowe; telekomunikacja; transport; służby finansowe; system fiskalny; zaopatrzenie w żywność; zasoby pracy; uchodźcy; usługi topograficzne; zaopatrzenie w energię; zaopatrzenie w produkty przemysłowe)⁷¹.

Szef każdego z działów administracji rządowej jest odpowiedzialny za zdolności w zakresie obrony cywilnej w ramach przysługujących mu kompetencji. W każdym z resortów powinien zostać opracowany plan zarządzania kryzysowego. Ponadto, funkcjonować powinna komórka właściwa do spraw zarządzania kryzysowego. Ważne jest, aby struktura organizacyjna każdego z urzędów umożliwiała niezwłoczne podjęcie działań, gdy wystąpi sytuacja kryzysowa w obszarze, za który dany minister odpowiada. Do działań takich należy m.in.: odbieranie i przekazywanie informacji, w tym alarmowanie; kontakt z właściwymi agencjami rządowymi, czy wreszcie koordynowanie działań w zakresie swojej odpowiedzialności. Współpraca międzyministerialna w zakresie zarządzania kryzysowego zapewniona jest poprzez spotkania i konsultacje w ramach Grupy Koordynacji Kryzysowej.

Wdrożeniem i nadzorowaniem wykonania polityki określonej przez Riksdag oraz rząd na szczeblu resortowym, oprócz ministerstw, zajmują się wyspecjalizowane agencje rządowe. Każda z nich w czasie pokoju odpowiada za planowanie cywilne (kierowanie i koordynowanie) w zakresie swojej odpowiedzialności. W czasie wojny natomiast pełnią głównie funkcje doradcze w stosunku do właściwych ministrów, wspierają decyzje rządowe oraz koordynacyjne podejmowane na rzecz obrony militarnej⁷². Do agencji rządowych odgrywających znaczącą rolę w zakresie planowania cywilnego można wskazać m.in.: Straż Przybrzeżną (*Kustbevakningen*)⁷³, Urząd ds. Badania Wypadków (*Statens haverikommission – SHK*)⁷⁴, Administrację Mienia Wojskowego (*Försvarets materielverk – FMV*)⁷⁵, Agencję Rekrutacyjną (*Totalförsvarets rekryteringsmyndighet*)⁷⁶, Agencję Badań Obronnych (*Totalför-*

⁷¹ Szerzej: W. Kitler, *Obrona narodowa III RP. Pojęcie. Organizacja. System*, AON, Warszawa 2001, s. 86-94.

⁷² W. Kitler, *Obrona narodowa w wybranych państwach demokratycznych...*, op. cit., s. 107.

⁷³ Straż Przybrzeżna wykonuje zadania związane z nadzorem morskim oraz ratownictwem na morzu. Posiada także zdolności do zapobiegania i reagowania w sytuacjach kryzysowych (w zakresie swojej odpowiedzialności). Szerzej: Förordning (2007:853) med instruktion för *Kustbevakningen*, (SFS: 2007:853) po wejściu w życie zmian z 2015 r. (SFS: 2015:306).

⁷⁴ SHK jest szwedzką agencją rządową badającą wszystkie poważne wypadki, zarówno cywilne, jak i wojskowe, w ruchu lotniczym, morskim i lądowym. Förordning (2007:860) med instruktion för *Statens haverikommission*, (SFS:2007:860), w brzmieniu od 2014 r.

⁷⁵ FMV jest agencją rządową odpowiadającą za dostawy sprzętu dla sił zbrojnych. Förordning (2007:854) med instruktion för *Försvarets materielverk*, (SFS:2007:854), w brzmieniu od 2016 r.

⁷⁶ Agencja Rekrutacyjna zapewnia dostarczanie zasobów ludzkich (cywilnych i wojskowych) dla sił zbrojnych. Szerzej: Förordning (2010:1472) med instruktion för *Totalförsvarets rekryteringsmyndighet*, (SFS: 2010:1472).

svarets forskningsinstitut – FOI)⁷⁷, Instytut Obrony Radiołączności (Försvarets radioanstalt – FRA)⁷⁸, Inspektorat ds. Obrony Wywiadowczej (Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten – SIUN)⁷⁹, Sąd ds. Obrony Wywiadowczej (Försvarsunderrättelsedomstolen)⁸⁰, Krajowa Agencja ds. Poczty i Telekomunikacji (Post- och telestyrelsen – PTS)⁸¹, Urząd Bezpieczeństwa Energetycznego (Elsäkerhetsverket)⁸², Agencja Zdrowia Publicznego (Folkhälsomyndigheten)⁸³ czy Agencja Ubezpieczeń Społecznych (Försäkringskassan)⁸⁴.

Kryzysy mogą mieć różnorodny charakter. W przypadku wielu z nich koordynacja podejmowanych działań może być prowadzona w ramach kilku resortu, angażując wiele agencji rządowych. W takich sytuacjach działaniami operacyjnymi kieruje Urząd ds. Cywilnych Sytuacji Nadzwyczajnych. Urząd jest jedną z agencji rządowych podległych Ministrowi Obrony. Do jego głównych w zakresie zarządzania kryzysowego należy zapewnienie równowagi i współdziałania pomiędzy środkami cywilnymi i wojskowymi oraz określenie kierunków podejmowanych działań. Urząd

⁷⁷ FOI prowadzi prace o charakterze badawczo-rozwojowym dla potrzeb obrony totalnej oraz wsparcia działań podejmowanych na rzecz rozbrojenia, nieprolifracji broni masowego rażenia i zapewnienia bezpieczeństwa międzynarodowego. Szerzej: Förordning (2007:861) *med instruktion för Totalförsvarets forskningsinstitut*, (SFS: 2007:861), w brzmieniu od 2016 r. (SFS: 2015:724).

⁷⁸ Do zadań FRA należy zapewnienie łączności wywiadowczej, jak również wsparcie władz cywilnych oraz przedsiębiorców w zakresie bezpieczeństwa teleinformatycznego. Poprzez swoje działania, FRA przyczynia się do zwiększenia bezpieczeństwa informacji. Zob. Förordning (2008:923) *om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet*, (SFS: 2008:923) – w wersji z 2009 r. oraz Förordning (2007:937) *med instruktion för Försvarets radioanstalt*, (SFS: 2007:937) – w wersji z 2008 r.

⁷⁹ SIUN kontroluje stan obrony wywiadowczej w siłach zbrojnych, Instytucie Obrony Radiołączności, Administracji Materiałów Obronnych oraz Agencji Badań Obronnych. Kontrola ta prowadzona jest zgodnie z wytycznymi rządu oraz Riksdagu. Szerzej: Förordning (2009:969) *med instruktion för Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten*, (SFS: 2009:969).

⁸⁰ Sąd ds. Obrony Wywiadowczej jest specjalnym sądem rozpoznającym sprawy dotyczące zezwoleń na wykorzystanie podsłuchów dla celów wywiadowczych. Zob. Lag (2008:717) *om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet*, (SFS: 2008:717), w brzmieniu z 2012 r.; Lag (2009:966) *om Försvarsunderrättelsedomstol*, (SFS: 2009:966), w brzmieniu z 2011 r.; Förordning (2009:968) *med instruktion för Försvarsunderrättelsedomstolen*, (SFS: 2009:968), w brzmieniu z 2013 r.

⁸¹ PTS monitoruje rynki telekomunikacji, telefonii komórkowej, transmisji danych, radiofonii (także przydzielanie częstotliwości radiowych) oraz usług pocztowych. Förordning (2007:951) *med instruktion för Post- och telestyrelsen*, (SFS: 2007:951), w brzmieniu z 2016 r.

⁸² Urząd Bezpieczeństwa Energetycznego odpowiedzialny jest za techniczne aspekty bezpieczeństwa energetycznego i kompatybilności elektromagnetycznej. Szerzej: Förordning (2007:1121) *med instruktion för Elsäkerhetsverket*, (SFS: 2007:1121), w brzmieniu z 2017 r.

⁸³ Agencja Zdrowia Publicznego jest agencją rządową koordynującą działania w zakresie zdrowia publicznego, w tym zwalczania chorób zakaźnych. Förordning (2013:1020) *med instruktion för Folkhälsomyndigheten* (SFS: 2013:1020), w brzmieniu z 2017 r.

⁸⁴ Agencja Ubezpieczeń Społecznych koordynuje działania w zakresie zabezpieczenia społecznego, w tym także w współdziału z innymi organami w zakresie wsparcia poszkodowanych na wypadek katastrof i innych sytuacji kryzysowych.

koordynuje ponadto działania z zakresu obrony cywilnej, związane z zapobieganiem sytuacjom kryzysowym o różnorodnym charakterze, jak wypadki drogowe, pożary, przerwy w dostawie energii elektrycznej, powodzie, epidemie, ataki bombowe czy wreszcie wojna oraz przygotowaniem na wypadek ich wystąpienia. Jednym z aspektów działalności urzędu jest także zwiększanie zdolności oraz gotowości działania w przyszłości⁸⁵.

4.3.3. Kierowanie obroną narodową na szczeblu terytorialnym

Sfera niemilitarna

Kierowanie obroną narodową w sferze niemilitarnej na szczeblu terytorialnym oparte zostało na podziale terytorialnym państwa na regiony i gminy⁸⁶.

Królestwo Szwecji podzielone zostało na 21 regionów. W każdym z nich funkcjonuje zarząd regionalny (*Länsstyrelsen*) na czele z gubernatorem (*landshövding*)⁸⁷, wykonujący zadania powierzone przez Riksdag oraz rząd. Wśród zadań tych wyróżnić można takie, które dotyczą ochrony przed wypadkami, przygotowania do działania w sytuacjach kryzysowych i obrony cywilnej⁸⁸. Ponieważ w regionie, podobnie jak na szczeblu centralnym, obowiązuje zasada całościowego i międzysektorowego podejścia do kwestii obrony narodowej, zarząd odpowiedzialny jest za koordynację wszystkich działań w ramach planowania cywilnego na sytuacje nadzwyczajnych zagrożeń, w tym organizację i przeprowadzanie ćwiczeń, analizowanie ryzyka i wrażliwości na nie. W ten sposób zapewnione zostaje jednoosobowe kierownictwo.

Poprzez swoją działalność, zarząd regionu działa na rzecz zwiększenia odporności społeczeństwa⁸⁹, monitoruje ryzyko i uwzględnia wszystkie potencjalne zagrożenia w planowaniu, a następnie rozwija zdolności do zarządzania działaniami na podległym obszarze podczas kryzysów, zarówno w czasie pokoju, jak i w czasie wojny. W działaniach tych wspierany jest przez Regionalną Radę ds. Ochrony Ludności i Zarządzania Kryzysowego (*Råd för skydd mot olyckor och krisberedskap*), w której

⁸⁵ Szerzej: Förordning (2008:1002) med instruktion för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, (SFS: 2008:1002).

⁸⁶ Zgodnie z § 5 (rozdział 1) *Aktu o formie rządu*, Królestwo Szwecji dzieli się na jednostki samorządu terytorialnego szczebla lokalnego i regionalnego.

⁸⁷ Gubernator mianowany jest przez rząd na sześcioletnią kadencję. Pełni on podwójną rolę. Z jednej strony jest przedstawicielem rządu w regionie, z drugiej natomiast – przewodniczy organowi samorządu terytorialnego – zarządowi regionu, w związku z czym reprezentuje region i jego potrzeby na szczeblu centralnym.

⁸⁸ Förordning (2007:825) med länsstyrelseinstruktion, (SFS: 2007:825), w brzmieniu z 2017 r., § 3.

⁸⁹ Wzmocnienie odporności społeczeństwa jest ważną częścią gotowości i polityki obronnej Królestwa Szwecji. Społeczeństwo powinno mieć zdolność do zapobiegania i działania w sytuacjach katastrof i kryzysów. Zob. Regeringens proposition 2013/14:144 *Lag om sprängämnesprekursorer och redovisning av krisberedskapens utveckling*, Stockholm den 13 mars 2014, s. 12.

skład wchodzi: gubernator jako przewodniczący, dyrektor ds. obrony w zarządzie regionu (*försvarsdirektören*) jako sekretarz, przedstawiciele agencji mających siedzibę na terenie regionu (m.in. policji, administracji transportu, radiołączności), służby zdrowia, sił zbrojnych, kościołów, przedsiębiorców czy organizacji pozarządowych. Ponadto, w posiedzeniach uczestniczyć mogą przedstawiciele rad gminnych.

Szczególne uprawnienia w zakresie kierowania obroną narodową przysługują zarządowi regionu w czasie wojny. Głównym celem wszystkich podejmowanych działań jest zapewnienie ciągłości działania i podejmowania decyzji⁹⁰. W przypadku wojny zarząd regionu współpracuje z organami sił zbrojnych w zakresie koordynacji wysiłków cywilnych i wojskowych. Ponadto, może wydawać przepisy dotyczące działalności innych regionalnych lub lokalnych władz cywilnych w zakresie realizacji państwowych zadań administracyjnych w regionie, jeśli uzna to za niezbędne dla koordynacji wysiłków obronnych⁹¹. W każdej jednak sytuacji zarząd regionu powinien starać się utrzymać łączność zarówno z rządem, jak i z zarządami innych regionów. Jeżeli jednak łączność z rządem zostanie w sytuacji wojny lub zagrożenia wojennego zerwana, wówczas zarząd realizować będzie wszelkie zadania na rzecz obrony samodzielnie. Gdy przepisy prawa nie stoją na przeszkodzie, zarząd regionu może przekazać część ze swoich uprawnień na rzecz władz szczebla lokalnego⁹².

W regionach (oprócz administracji rządowej) oraz w gminach działają organy samorządu terytorialnego. Organami wybieranymi w wyborach powszechnych, które odpowiadają za powołanie komitetów wykonawczych oraz innych komitetów i urzędów, są odpowiednio rada gminy (*kommunfullmäktige*) oraz rada regionu (*landstingsfullmäktige*). Rady, do wykonywania określonych obowiązków, mogą powoływać wspólne komitety, jednak nie dotyczy to kwestii obrony cywilnej. W tym przypadku każdy z organów zobligowany jest do wykonywania zadań samodzielnie⁹³.

Zgodnie z zasadą subsydiarności, szwedzkie organy samorządu gminnego mają dużą autonomię i odgrywają ważną rolę w kierowaniu obroną cywilną, w tym w zakresie planowania cywilnego. W czasie pokoju, działania w tym zakresie skupiają się na zwiększaniu zdolności społeczeństwa do odparcia zbrojnego ataku. W czasie wojny, komitet wykonawczy gminy jest natomiast najwyższą władzą cywilną na terenie gminy, odpowiedzialną za kierowanie obroną cywilną i zarządzaniem kryzysowym na poziomie lokalnym, w tym planowanie i przygotowanie sił i środków. Organy gminy otrzymują niezbędne wsparcie ze strony komitetu wykonawczego

⁹⁰ Władze regionalne powinny kontynuować swoją działalność tak długo, jak to tylko jest możliwe. Zob. *Förordning (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap*, (SFS: 2006:942), w brzmieniu z 2016 r.

⁹¹ *Ibidem*, § 57.

⁹² *Ibidem*, § 61.

⁹³ *Kommunallag* (1991:900), (SFS: 1991:900), w brzmieniu z 2014 r., sekcja 3, § 3a.

województwa, w szczególności w zakresie planowania oraz organizowania i przeprowadzania ćwiczeń i szkoleń⁹⁴.

W każdej gminie, podobnie jak w regionie, funkcjonuje zespół zarządzania kryzysowego. W każdym przypadku to władze lokalne decydują, w jakie kompetencje będzie on wyposażony. Nie mniej jednak, podstawowym celem powołania zespołu jest stworzenie możliwości szybkiego podejmowania decyzji w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń.

Przedsięwzięcia przygotowujące do działania w sytuacji podwyższonej gotowości obronnej w regionach i gminach prowadzone są już w czasie pokoju. Obejmują one m.in. kwestie planowania oraz organizowania stanowisk kierowania, a także przygotowania do ochrony ludności i zapewnienia jej warunków do przetrwania w sytuacji zagrożenia. Każdy plan zawierać powinien informacje dotyczące działań przewidzianych do realizacji na wypadek podwyższenia gotowości obronnej państwa wraz z przypisaniem osób odpowiedzialnych za ich wykonanie, przy czym wykaz przedsięwzięć do realizacji powinien mieć dwa warianty. Pierwszy dotyczy sytuacji, w której zagrożenie narasta stopniowo, w związku z czym także stopniowo podwyższana będzie gotowość obronna. Drugi wariant natomiast powinien być opracowany na wypadek zaistnienia potrzeby natychmiastowego działania, np. w sytuacji nagłego ataku. Wszystkie przedsięwzięcia związane z przygotowaniem na wypadek podwyższenia gotowości obronnej prowadzone są we współpracy z właściwymi resortami rządowymi, a także innymi regionami i gminami.

Gdy gotowość obronna zostanie podwyższona, organy samorządu terytorialnego kierują obroną cywilną, każdy w zakresie swojej odpowiedzialności. W przypadku stanu wyjątkowego lub wojny, rada powiatu powinna prowadzić i koordynować wszystkie działania cywilne w powiecie i współpracować z właściwymi organami wojskowymi. Organy samorządu terytorialnego są zobligowane do kierowania działaniami tak długo, jak to będzie możliwe⁹⁵.

Jeżeli terytorium regionu bądź gminy będzie okupowane, obowiązkiem wszystkich organów będzie wspieranie wysiłków obronnych, ruchu oporu, ochrony ludności oraz interesów Królestwa Szwecji w ogóle. Żaden organ nie może wówczas wydać przepisów, które w jakikolwiek sposób nakładałyby na obywatela szwedzkiego obowiązek udzielania pomocy władzom okupacyjnym z naruszeniem prawa międzynarodowego. W regionach i gminach, na terytorium okupowanym, nie mogą odbywać się także wybory, które miałyby na celu tworzenie lokalnych organów samorządowych⁹⁶.

⁹⁴ *International CEP Handbook 2009...*, op. cit., s. 220.

⁹⁵ *Förordning (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap...*, § 16.

⁹⁶ *Akt o formie rządu...*, rozdział 15, § 9.

Sfera militarna

Królestwo Szwecji podzielone jest na cztery okręgi wojskowe: północny, zachodni, centralny i południowy. Na czele każdego z okręgów stoi sztab z dowódcą. Podstawowym zadaniem okręgów jest „[...] kierowanie działaniami terytorialnymi, które niejednokrotnie oznaczają współpracę z cywilną częścią systemu obronnego na poziomie regionalnym i lokalnym”⁹⁷. Ponadto, wspierają one społeczeństwo w przygotowywaniu się do sytuacji kryzysowych czasu pokoju (klęski żywiołowe, katastrofy, awarie) i wojny. Podział terytorium na okręgi wojskowe poprawia więc zdolność sił zbrojnych do współdziałania z władzami cywilnymi i społeczeństwem. Z jednej strony – ułatwia otrzymywanie wsparcia, z drugiej natomiast – udzielenie pomocy na szczeblu lokalnym i regionalnym. Współpraca umożliwia więc spójne przywództwo oraz skoordynowane wykorzystanie zasobów cywilnych i wojskowych.

Zwiększeniu skuteczności współpracy cywilno-wojskowej sprzyja także organizacja dowództw wojskowych oparta na podziale terytorialnym państwa. W regionie obroną militarną kierują dowódcy połączonych dowództw (poziom wyższy) oraz dowódcy dystryktów obrony (poziom niższy), a na poziomie lokalnym – dowódcy wojskowi⁹⁸.

Istotną rolę w organizacji kierowania obroną narodową w Królestwie Szwecji odgrywa Gwardia Narodowa. Jej podstawową jednostką organizacyjną jest batalion, który obejmuje jeden lub więcej regionów, działający pod dowództwem dowódcy batalionu. Bataliony zorganizowane są z kolei w kompanie, którymi dowodzi dowódca kompanii⁹⁹. Gwardia narodowa stanowi bazę dla rozwijania zdolności do obrony i ochrony państwa.

ZAKOŃCZENIE

W Królestwie Szwecji bezpieczeństwo narodowe pojmowane jest w szeroki sposób, obejmując m.in. zagadnienia o charakterze politycznym, militarnym, ekonomicznym, ekologicznym, kulturowym, społecznym. Do przeciwdziałania i zwalczania zagrożeń mających tak różnorodny charakter przygotowywany jest oraz utrzymywany system bezpieczeństwa narodowego. Koordynację działań podejmowanych w jego ramach zapewnia system kierowania. Analizując przedsięwzięcia, które realizowane są przez system kierowania bezpieczeństwem narodowym, można wyodrębnić zarówno zadania, jak i podmioty, które odpowiedzialne są głównie

⁹⁷ W. Śmiałek, *Szwecja...*, op. cit., s. 283.

⁹⁸ B. Wiśniewski, *Doświadczenia z zakresu przygotowań obronnych wybranych państw*, [w:] *Kultura bezpieczeństwa. Nauka – praktyka – refleksje*, red. B. Wiśniewski, J. Piwowarski, Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron” w Krakowie, Kraków 2013, s. 25.

⁹⁹ Zob. <http://www.obronanarodowa.pl/artykuly/display/szwecja-stawia-na-hemvarnet-gwardi-krajowa>, [10 grudnia 2013 r.].

za kwestie związane z zapewnieniem integralności terytorialnej, suwerenności, zapewnienie ciągłości funkcjonowania państwa, bezpieczeństwa sojuszników oraz bezpieczeństwa i ochrony obywateli. Tworzą one system kierowania obroną narodową (obroną totalną) Królestwa Szwecji.

Kierowanie obroną narodową oparte jest na podziale terytorialnym państwa. Wyróżnić można również naczelny (nadrzędny) poziom kierowania. W skład naczelnego systemu kierowania obroną narodową wchodzi najważniejsze organy państwowe. Podkreślić należy jednak, że najistotniejszą rolę odgrywają w tym zakresie organy reprezentujące władzę wykonawczą, co nie oznacza jednak, że organy władzy ustawodawczej nie pełnią funkcji wspierającej. Ich rola nie sprowadza się także tylko do stanowienia prawa w dziedzinie obronnej. Organy władzy ustawodawczej, za pośrednictwem komisji, sprawują parlamentarny nadzór nad sektorem bezpieczeństwa narodowego, w tym obrony narodowej czy uczestniczą w procedurze wprowadzania stanów nadzwyczajnych.

Na szczeblu resortowym za kierowanie obroną narodową odpowiadają ministrowie. Wyróżnić należy jednak dominującą pozycję Ministra Obrony, który odpowiada nie tylko za część militarną systemu obronnego państwa, ale kieruje także podsystemem niemilitarnym. Ministra Obrony w realizacji zadań z zakresu kierowania obroną narodową wspierają organy dowodzenia sił zbrojnych.

Analizując system kierowania obroną narodową w Królestwie Szwecji na szczeblu centralnym, uwagę zwrócić należy także na przyjęte rozwiązania w zakresie zapewnienia ciągłości działania organów państwowych i to nie tylko dotyczące głowy państwa. Aby zapewnić ciągłość stanowienia prawa, powołuje się bowiem specjalny organ – Delegację ds. Wojny, a gdy on również nie może wykonywać powierzonych mu zadań – całą odpowiedzialność przejmuje rząd. Zachowana została także zasada jednoosobowego (jednoorganowego) kierownictwa w sytuacjach szczególnych zagrożeń. W Królestwie Szwecji władzę tę sprawuje rząd, co wynika z przyjętych rozwiązań ustrojowych. Na szczeblu centralnym funkcjonują organy o charakterze opiniotawczo-doradczym, wspierające działania organów kierowania obroną narodową.

Organami kierowania obroną narodową w części niemilitarnej na szczeblu terytorialnym są właściwe organy administracji publicznej. Także kierowanie terytorialną obroną militarną oparte zostało na podziale administracyjnym państw, co sprzyja współpracy cywilno-wojskowej. Podobnie, jak w przypadku szczebla centralnego, także na tym poziomie powołane zostały specjalne organy doradcze, wspierające organy kierowania obroną narodową w realizacji ustawowo nałożonych na nie zadań. Zachowana została także zasada jednoosobowego kierownictwa oraz zasada zapewnienia ciągłości działania organów kierowania tak długo, jak to tylko będzie możliwe.

BIBLIOGRAFIA

- [1] BIERZANEK R., SYMONIDES J., *Prawo międzynarodowe publiczne*, LexisNexis, Warszawa 2005.
- [2] BOŻYK S., *Konstytucyjny status monarchy w państwach skandynawskich (Dania, Norwegia, Szwecja)*, [w:] *Konstytucja. Ustrój polityczny. System organów państwowych*, red. S. Bożyk, A. Jamróż, wyd. Temida2, Białystok 2010.
- [3] *Försvaret av Sverige. Starkare försvar för en osäker tid*, 15 maja 2014.
- [4] GOTKOWSKA J., *Szwedzkie bezpieczeństwo w kryzysie*, <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2013-02-13/szwedzkie-bezpieczenstwo-w-kryzysie> [5 maja 2014 r.].
- [5] Gotkowska J., *Szwedzki szpagat. Polityka obronna Szwecji a region Morza Bałtyckiego*, „Punkt widzenia” nr 33, Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia, Warszawa, kwiecień 2013.
- [6] GRZYBOWSKI M., *Systemy konstytucyjne państw skandynawskich*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2010.
- [7] <http://www.nordefco.org/default.aspx> [31 sierpnia 2017 r.].
- [8] <http://www.obronanarodowa.pl/artykuly/display/szwecja-stawia-na-hemvarnet-gwardi-krajowa>, [10 grudnia 2013 r.].
- [9] *International CEP Handbook 2009. Civil Emergency Planning in the NATO/EAPC Countries*, Swedish Civil Contingencies Agency (MSB), Karlstad 2009.
- [10] KITLER W., *Obrona narodowa III RP. Pojęcie. Organizacja. System*, AON, Warszawa 2001.
- [11] KITLER W., *Obrona narodowa w wybranych państwach demokratycznych*, AON, Warszawa 2001.
- [12] LUNDQUIST D., *Swedish Security & Defence Policy 1990-2012. The transformation from neutrality to solidarity through a state identity perspective*, Military Academy Karlberg, Stockholm 2013.
- [13] MATYASIK G., WACHOWICZ K., *Szwecja stawia na Hemvarnet (Gwardię Krajową)*, <http://www.obronanarodowa.pl/artykuly/display/szwecja-stawia-na-hemvarnet-gwardi-krajowa>, [10 grudnia 2013 r.].
- [14] MAZUR S., *Narodowe modele administracji publicznej*, [w:] *Administracja publiczna*, red. J. Hausner, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005.
- [15] MOCH N., *Republika Federalna Niemiec*, [w:] *Organy doradcze głowy państwa właściwe w sprawach bezpieczeństwa*, red. T. Kośmider, AON, Warszawa 2015.
- [16] MOCH N., *Republika Francuska*, [w:] *Organy doradcze głowy państwa właściwe w sprawach bezpieczeństwa*, red. T. Kośmider, AON, Warszawa 2015.
- [17] PROKOP K., *Modele stanu nadzwyczajnego*, wyd. Temida2, Białystok 2012.
- [18] SAGAN S., *Organizacja parlamentu szwedzkiego – Riksdagu*, „Przegląd Sejmowy” 2 (10)/1995.
- [19] *Sweden's Defence Policy 2016 to 2020*, http://www.government.se/globalassets/government/dokument/forsvarsdepartementet/sweden_defence_policy_2016_to_2020 [28 sierpnia 2017 r.].
- [20] ŚMIAŁEK W., *Szwecja*, [w:] *Obronność i siły zbrojne w Europie*, red. A. Ciupiński, K. Malak, AON, Warszawa 2005.
- [21] *The Ministry of Defence*, Ministry of Defence, Stockholm 2013.
- [22] *Vägval i en globaliserad värld*, Departementsserie 2013:33.
- [23] WIŚNIEWSKI B., *Doświadczenia z zakresu przygotowań obronnych wybranych państw*, [w:] *Kultura bezpieczeństwa. Nauka – praktyka – refleksje*, red. B. Wiśniewski, J. Piwowski, Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron” w Krakowie, Kraków 2013.

THE NATIONAL DEFENSE SYSTEM OF THE KINGDOM OF SWEDEN

Abstract: The national security of the Kingdom of Sweden is approached in a comprehensive way, covering both the military and non-military spheres. This perception of national security also affects the general Swedish national defense organization, defined as total defense. Under the premise, a total defense organization should be able to defend the state against armed aggression, ensure sovereignty, protect the population, and the most important functions of the state in a situation of armed aggression and/or war. The Kingdom of Sweden's national defense system is recognized as one of the most active and organizationally one of the best in the world. The purpose of this article is to present the Swedish national defense management system, while analyzing both the central level (top-level governing bodies, ministry level) and provincial levels, including the military and non-military spheres.

Keywords: national defense, national defense management system, state defense, total defense, The Kingdom of Sweden.